

התפתחה

צורך לשפוך אף דימעה אחת על הרכוש הזה. הוא שירת את מטרותיו: לעזור לנו בהשגת הדבר האחד, החשוב למדינה יותר מכל רכוש: השלום.

מה לא הושג בהסכם זה?

לא הושג הפיתרון לבעייה שהולידה את הסיכסוך כולו: קיומם של שני עמים בארץ זו, שכל אחד מהם רואה בה את מולדתו, ושארף אחד מהם אינו משלים בנקל עם קיום זולתו.

האם נפתחה דלת כלשהי לפיתרון אפשרי בעתיד? קשה להאמין בכך. נקבעה דרך שאינה מובילה לפיתרון. אולי-אולי, בצורה עקלקלה מאד, יכולה דרך זו להתפתל ולהגיע לאן שהיא צריכה להגיע. אך אין זה בטוח. וזה רחוק מלהיות ודאי.

האופטימים יכולים לאמר: תהליך-השלום, שנפתח עתה, ישחרר כוחות חדשים, שלא ניתן לחזותם מראש, למדד מראש. כוחות אלה יתגברו גם על המיכשולים בדרך לשלום ישראלי-פלסטיני. תיווצר אווירה חדשה, יחול שינוי בלבבות, ומה שהיה בלתי-אפשרי אתמול עשוי להיות לאפשרי מחר, מחרתיים.

הפסימים יכולים לאמר: ההסכם הזה, שהושג על אפו ועל חמתו של העם הפלסטיני, בלי שיתופו ומעל לראשו, יקומם את העם הזה נגד השלום. הוא ידחוף אותו לידי הקיצוניות. הוא ינטע בליבו זרע של מרידות, של הרגשת-בידה. הוא יחליש את כוחות-השלום בו.

שתי הטענות נכונות.

מכאן תפקידם של כוחות-השלום בישראל. תפקידם לא תם היום. להיפך. הוא נעשה חשוב יותר מכפי שהיה אי-פעם.

גדול הפיתוי לאמר היום: השגנו את אשר רצינו להשיג. ממשלת בנין יצאה לדרך, שעליה הצבענו. מכאן והלאה, די במתן גיבוי לממשלה הזאת, והיא תמשיך במלאכה.

אחרי שנים כה רבות, שבהן לעגו לנו וקיללו אותנו, הוכח שצדקנו במשך כל השנים. אמרנו תמיד: יש עם מי לדבר, והנה הוכח שיש. אמרנו: השלום תלוי במידה רבה בנו. והנה נסתבר שאכן זה כך. אמרנו: אין אמת בטענה, כי מטרה הלאומית של העמים הערביים היא לזרוק אותנו לים — והנה רואים הכל שהיה זה כזב.

אבל אין זה סוף הדרך. דרך חדשה מתחילה היום, ובה עלינו למלא תפקיד שאין חשוב ממנו.

הושג הסדר-שלום בין ירושלים וקאהיר. תפקידנו הראשון הוא להבטיח כי אכן יאשר העם את השלום הזה, ברוב עצום וכריעי. זה יכרע בשבועות הקרובים.

אך לאחר מכן, במשך חמש השנים הקרובות, מצפה לנו תפקיד חשוב הרבה יותר. השלום בין ירושלים וקאהיר יכול להתפוצץ בין חברון ושכם. בלא שיתוף העם הפלסטיני, בלב שלם ובנפש חפצה, השלום לא יקום, לא יתרחב לא ישגשג.

לגבי הגדה המערבית ורצועת-עזה, נקבעה בהסכם זה מיסגרת בלי תוכן. תפקידנו הוא לשכנע את עם-ישראל, בעידן החדש המתחיל עתה, למלא את המיסגרת הזאת בתוכן הנכון, שהוא — ורק הוא — יבטיח את השלום לדורות ויפתח לפני המדינה אופקים חדשים של ביטחון ושיגשוג.

גם הפעם אין זה תפקיד פופולרי. גם הפעם, אין מי שימלא אותו.

ואשר למנחם בגין:

הוא עשה צעד גדול. לא די גדול, לפי השקפתנו. אך הרבה יותר גדול מכפי שחשבנו. לפי תפיסתו שלו, בהתחשב ברקע שלו, זהו צעד גדול מאד.

על כך יש לברך אותו.

ואחרי הברכה — יש להמשיך בטאבק, כדי שאחרי שהצעד הזה יבואו הצעדים הבאים. וכדי שאחרי השלום הזה, שאינו אלא שלום נפרד ישראלי-עברי, אכן יבוא שלום ישראלי-עברי כולל, שאבך-הפינה שלו מוכרחה להיות: השלום הישראלי-פלסטיני.

במלוא זועתה המציאותית, כדי להעריך נכונה את ההסכם שנחתם.

ומול סיטו זה — החזון.

חזון השלום, שניתן היה להשיגו, שיכול היה לחיולל בסערה של התלהבות ושימחה, למחרת ביקורו של אל-סאדאת בישראל. השלום של א הושג.

ההתפייסות הגדולה בין ישראל ובין העולם הערבי כולו. עקירת שורשי הסיכסוך ההיסטורי הגדול, על-ידי פיתרון בעיית-הבעיות של סיכסוך זה: קיומו של העם הפלסטיני, שנשללה ממנו ישותו הלאומית, ושלא ניתן לו בסיס לקיום לאומי סביר.

אילו הושג השלום הזה, אז בירושלים, או עכשיו בקמפ-דייוויד, היתה ההתלהבות הגדולה נשפכת ושריטת את כל המיכשולים. כולנו היינו מרגישים, במעמקי לבנו: הנה קם השלום. השלום השלם. השלום אשר ישים קץ, אחת ולתמיד, לסיכסוך.

היינו יודעים בדיוק מה יקרה מחר, היכן יהיה גבולנו, מה יהיה בסיס קיומנו וביטחוננו.

השלום הזה לא קם בקמפ-דייוויד. גם לא נסללה

צאח אורי אבנרי

הדרך אליו. לכל היותר נרמזו עליו כעל אפשרות רחוקה, העשויה להתגשם, אולי-אולי, בעזרת הרבה-הרבה מזל. גם את האלטרנטיבה הזאת יש לראות בבירור, במלוא זוהרה המציאותי, כדי להעריך נכונה את ההסכם שנחתם.

מהו, אם כן, הדבר שהושג?

הושג דבר גדול, תמרו היסטורי בתולדות עמנו: השלום בין ישראל ובין הגדולה בשכנותיה, מדינת-הלב של העולם הערבי.

אחרי חתימת השלום הזה, תוך שלושה חודשים, תהיה מדינת-ישראל מדינה אחרת. לא עוד נטע זר במרחב, שכל העולם הערבי מבקש להקיא אותו מתוכו. אלא מדינה שהמדינה הערבית מס' 1 מקבלת אותה כעובדה לגיטימית, וקשורה עימה בקשרים מדיניים וכלכליים, ואולי גם תרבותיים ואנר-שיים.

יקרה אשר יקרה בעתיד, את העובדה הזאת אי-אפשר יהיה להשיב אחורה. יהיה אשר יהיה לאחר מכן טיב היחסים בין ישראל ובין שאר העמים הערביים — היחסים שוב לא יהיו כפי שהיו בעבר. שום מדינה ערבית לא תוכל להתעלם מן העובדה שחלק מן העולם הערבי, לפחות, קיבל את ישראל למישפחת עמי-המרחב.

יעבור זמן, עד שהאדם הישראלי יעכל את מלוא המשמעות של מהפכה כבירה זו. אולם ממידה ברורים כבר עתה, ומי שעניינים לו לראות — רואה.

לעומת המהפכה הזאת, גורלן של כמה התחלוליות בצפון-סיני, גורלן של ימית ואופירה, גורלם של כמה שדות-תעופה, חשובים ככל שיהיו — הם כאין וכאפס.

אומרים שההסכם הזה נקנה ב„מחיר יקר“. אולי. אך המחיר היקר הזה מורכב ממשבעות שכלל אינן שייכות לנו. לא ברכושנו אנחנו משלמים, לא בנכסינו הלאומיים. אלא בשלל-מילחמה שנפל לידינו במערכה שלא רצינו בה.

אפשר להתאהב בשלל. אפשר להצטער על הצורך להיפרד ממנו. אך מה שבא בקלות, הולך בקלות. אין

נס גדול היה פה.

יס-סוף נפתח שוב לפני בני-ישראל. חומות-יריחו נפלו בשנית. המים פצחו מן הסלע. מנחם בגין ויתר. חסידי-מאתמול יגידו: הוא ויתר יותר מדי. אנשי-השלום העיקביים יאמרו: הוא לא ויתר די-הצורך.

אך עצם הסכמתו של מנחם בגין לוותר על מה שוויתר, אחרי עשרה חודשים של התעקשות, היא נס. ועל הנס הזה יש לברך.

די במחשבה על האלטרנטיבה, כדי להעריך כראוי את חשיבותו של הנס הזה. מה היה קורה אלמלא ויתר בגין?

ועידת קמפ-דייוויד היתה מסתיימת בהתפוצצות. שלושת המנהיגים היו חוזרים הביתה — איש-איש אל ביתו — בידיים ריקות, ובפיחם הבשורה: אין הסכם. יוזמת-השלום של נשיא מצרים מתה.

אנור אל-סאדאת היה חוזר למצרים, איש מאוכזב ומוכה.

העם המצרי לא היה מורד בו. הוא היה אומר: „נשיאנו עשה כמידת יכולתו של אנוש. הוא סיכן את הכל למען האידיאל הנשגב של השלום. הוא נתקל בחומה האטומה של ישראל הסימפוטית, המעדיפה את השטחים על השלום. עתה אין ברירה. עלינו לחזור אל המחנה הערבי הגדול, להתכונן ביחד למילחמה שלא רצינו בה, כדי לשחרר את אדמותינו הכבושות.“

בעולם הערבי היו חוגגים אנשי-הסירוב את ניצחונם. עיראק וסוריה היו מתחרות ביניהן על כתר המנהיגות של מחנה-המילחמה. קולם של המתונים בעולם הערבי כולו, ובעם הפלסטיני בפרט, היה נידום. יוקרתו של אל-סאדאת היתה מתדרדרת לתהום. מאה מיליון ערבים, ממאראקש ועד מוסול, היו מחליטים שוב, ואולי סופית: עם ישראל זו אין להשלים. אין היא רוצה לחיות עימנו בשלום. היא רוצה להתרחב, להתי-פטר, להתנחל, לכבוש את אדמותינו. אין מנוס ממיל-חמת-נצח. יש להקריב את הקרובות. אולי נוצח במיל-חמה הבאה, וגם בזו שתבוא אחריה. אך בסופו של דבר ננצח.

המישטרים הערביים המתונים היו נופלים, במוקדם או במאוחר. הגל הגואה של לאומנות קנאית, תוקפ-נית, היה מציף את הצינה-הערב. קצינים צעירים יותר, רדיקליים יותר, היו תופסים את השילטון בסידרה של המיכות. הנפט היה שוב הופך לנשק.

בישראל היה הרוב מתייבב, מן הסתם, מאחרי בגין הקשוח, התוקפני, הבלתי-מתפשר. אך מתחת לפני המים היו מתגברים זרמים אחרים. הספקות היו מכר-סמים בלב האומה. יותר ויותר צעירים, ודווקא ממיטב הנוער, היו מפפקים בצידקת דרכה של המדינה. יותר ויותר צעירים היו מסיקים מסקנות אישיות — לסרב לשרת, לסרב להילחם, לרדת מן הארץ.

הבחורים הטובים של „שלום עכשיו“ היו מפנים את מקומם לצעירים רדיקליים יותר, תקיפים יותר. המאבק הפנימי היה לובש צורות קיצוניות יותר. המוראל הלאומי היה כורע, בהדרגה, תחת העומס הזה.

בארצות-הברית היה ג'ימי קארטר יורד בהמה. הפער בין ישראל וארצות-הברית, שנפער בחרי-דשים האחרונים, היה מתרחב בהדרגה והופך תהום. הבדל-האינטרסים בין ממשלת-ישראל ובין הביטחון הלאומי של ארצות-הברית היה מתגלה בבירור. חלקים גדלים והולכים של דעת-הקהל האמריקאית היו רואים בישראל מיטרד יקר מדי. היהודים היו נקרעים בין אהבתם לישראל ובין נאמנותם לארצות-הברית. בתהליך אטוי, ואולי גם מואץ, היו ברזי התמיכה, הכסף והנשק נסגרים.

ובסופה של הדרך: בידוד גובר של ישראל, מילחמה חדשה, לחצים כבירים, הסדר כפוי רע או אסון לאומי. זאת היתה האלטרנטיבה. יש לראות אותה בבירור,